

Ξεφυλλίζοντας...

ΜΕ ΤΟΝ ΘΑΝΑΣΗ ΓΙΑΚΕΤΣΗ

ΝΟΡΜΠΕΡΤΟ ΜΠΟΜΠΙΟ

**Εγκώμιο της
πράξης και
άλλα κείμενα
περί ηθικής**

ΜΤΦΡ.: ΝΙΛΟΦΩΤΙΣΤΗ

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΟΥ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ: ΣΩΤΗ

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

«ΠΑΤΑΚΗΣ»

ΣΕΛ. 280, € 16,50

Ο Νορμπέρτο Μπόμπιο (1909-2004) υπήρξε ο πιο σημαντικός πολιτικός φιλόσοφος της μεταπολεμικής Ιταλίας, αλλά και ένας από τους κορυφαίους θεωρητικούς του «φιλελεύθερου σοσιαλισμού» στον 20ό αιώνα. Στο «Εγκώμιο της πράξης» συγκεντρώνονται κείμενα ηθικής φιλοσοφίας που έγραψε κυρίως στις δύο τελευταίες δεκαετίες της ζωής του. Η ηθική προβληματική του Μπόμπιο στηρίζεται σε μια λαϊκή (κοσμική) θεώρηση του κόσμου και της Ιστορίας. Διαφορετικά από τον άνθρωπο της θρησκείας, ο λαϊκός διανοούμενος, ο άνθρωπος της λογικής δεν συμερίζεται δόγματα και απόλυτες βεβαιότητες, αλλά θέτει ερωτήματα και εκφράζει αμφιβολίες. Παραδέχεται μάλιστα την ανεπάρκεια της γνώσης του και αναγνωρίζει την πιθανότητα του λάθους, έτοιμος να διορθωθεί, αν χρειαστεί, τους ισχυρισμούς του. Ο Μπόμπιο εξετάζει ιδιαίτερα το ζήτημα των σχέσεων ηθικής και πολιτικής και επισκοπεύει τις κυριότερες θεωρίες που έχουν διατυπωθεί. Στο ένα άκρο του φάσματος τοποθετούνται οι θεωρίες που υποστηρίζουν ότι η πολιτική πρέπει να υποτάσσεται στην ηθική ή τουλάχιστον να προσπαθεί να εναρμονίζει τη δράση της με τις θεμελιώδεις ηθικές αρχές (Καντ, Ερασμος κ.ά.). Στο άλλο άκρο βρίσκονται οι μακιαβελικοί ή οι θεωρητικοί της

κρατικής σκοπιμότητας (Χέγκελ), οι οποίοι υποστηρίζουν είτε ότι η παραβίαση των ηθικών κανόνων είναι προϋπόθεση για την πολιτική επιτυχία είτε ότι η πολιτική υπακούει σε ένα δεοντολογικό σύστημα διαφορετικό από εκείνο της ηθικής συμπεριφοράς.

Ο Μπόμπιο υποδεικνύει μια οδό για την υπέρβαση αυτών των αντινομιών. Η πολιτική δράση, όπως και κάθε άλλη ελεύθερη ανθρώπινη δραστηριότητα, δεν πρέπει να εξαιρείται από τον ηθικό έλεγχο και την κριτική. Πρέπει βέβαια να αναγνωρίζονται οι ιδιαιτερότητες της, αλλά αυτές δεν δικαιολογούν το χάσμα μεταξύ ηθικής και πολιτικής ούτε και το δόγμα «Ο σκοπός αγιάζει τα μέσα». Στην πολιτική εξάλλου υπάρχουν καλοί σκοποί (το δημόσιο συμφέρον, το κοινό καλό) και κακοί σκοποί (το προσωπικό συμφέρον ή η επιδίωξη της εξουσίας ως αυτοσκοπός), όπως υπάρχουν θεμιτά και αθέμιτα μέσα. Η ηθική κριτική οφείλει να ελέγχει όχι μόνο την καταλληλότητα των μέσων αλλά και τη νομιμότητα του σκοπού. Δεν είναι κάθε σκοπός τόσο υψηλός ώστε να δικαιολογούσε παρεκκλίσεις από ηθικούς κανόνες. Σύμφωνα με τον Μπόμπιο, η δημοκρατία είναι το πολιτικό σύστημα που επιτρέπει τη μέγιστη δυνατή προσέγγιση και εναρμόνιση των απαιτήσεων της ηθικής με εκείνες της πολιτικής.